

Рибалкін Андрій Олександрович
доцент кафедри
загальноправових дисциплін,
кандидат юридичних наук, доцент

Кушнірук Валерія Михайлівна
студентка юридичного факультету

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

СПІВВІДНОШЕННЯ НОРМ ПРАВА І МОРАЛІ

Посеред соціальних норм найпопулярнішими та найважливішими є норм права та моралі. При налагодженні соціальних відносин відбувається певна взаємодія права та моралі. Використання норм права вимагає етичної оцінки життєвих відносин та ситуацій в конкретних юридичних справах. Мораль – це світогляд, що виникає як пряме відображення соціальних умов життя в свідомості людини. Взаємодіяння права і моралі в соціумі є складним і різнобічним процесом. Право завзято діє на мораль, допомагає глибшому її вкоріненню у суспільстві, і водночас під дією духовного фактору право невинно збагачується, збільшується його значення як соціального регулятора взаємовідносин [1].

Мораль та право збагачують один одного, характеризуючись багатьма спільними рисами, а саме: є варіантами суспільних норм; наздоганяють ті ж самі цілі – урегулювання соціальних відносин, встановлення свободи, однаковості, людяності і чесності; володіють тотожним функціональним призначенням – утворювати засади поведінки людей в соціумі, впливати на їхню реакцію, налаштовувати контакт між ними; є нормами поведінки загального характеру; зумовлені фізичним і моральним розвитком громадянства, прихильністю людей до взірців волі і чесності; уявляються як головні вселюдські надбання, як показники суспільного і культурного прогресу соціуму [2].

Проте існують і відмінні риси: правові норми встановлюються, затверджуються або визнаються державою, а моральні норми поступово формуються у свідомості людей на основі людських концепцій добра і зла, справедливості та несправедливості; норми права закріплюються у нормативно-правових актах, а моральні норми зазвичай не у письмовій формі, а у формі громадської думки, включаючи концепції, ідеї, принципи та інші форми; правові норми регулюють найважливіші соціальні відносини, на які впливає закон, а моральні норми – майже всі суспільні відносини; норми права є деталізованими правилами належної, бажаної та забороненої поведінки, а моральні норми не містять точних правил і мають більш абстрактний характер; правові норми задовольняються та оберігаються примусовою силою держави, а норми моралі задовольняються внутрішнім переконанням та силою колективної думки [3].

Право та мораль перебувають у щільній згуртованості та взаємодіянні. За допомогою правових норм держава затверджує передові норми моралі, котрі слугують закріпленню етичного авторитету права. Виконання правових норм входить у зміст моральної повинності громадян у соціумі. З процвітанню духовної і правової свідомості збільшується авторитет права, покращуються і норми моралі, і норми права. Характерною рисою для моралі та права є єдність, котра проявляється у їхній співдії та взаємопроникненні. Взаємопроникнення проявляється в тому, що право фундується на моралі і є однією з форм її існування, а співдія – в згуртованості дії обох видів суспільних норм. Мораль поруч з правом переважає в систематичності соціальних норм та втілює в особистих нормах цілковитої цінності, тому моральні норми та оцінки з погляду самого суспільства є вищою мірою поведінки. Норми моралі були та є продуктом історичного розвитку людства [4]. Вони утворилися в боротьбі з лихом, для затвердження доброзичливості, людяності та чесності. Згуртованість соціальної сутності та розуміння норм права і духовних пересвідчень проваджує до формування однієї для усього громадянства духовної основи реалізації правових норм, так як усі його верстви надто зацікавлені у дотриманні закону, рахують, що зміцнення справедливості та правопорядку це моральний обов'язок кожного члена суспільства, громадських організацій і держави в цілому. Певні правові норми скеровані на оборону моральних зацікавлень громадянства. Прикладом можуть бути цивільно-сімейні норми права, котрі обороняють честь та гідність громадян та організацій, належним чином виховують дітей у сім'ї та позбавляють батьків прав у випадках серйозного порушення батьківської відповідальності чи аморальної поведінки. Норми права базуються передусім на поведінці всієї верстви суспільства. За-

ходи ж державної принуки для охорони права використовуються тільки для певних осіб, а не соціальних груп. Ось чому правові норми мають характер загальноприйнятих норм поведінки. Моральні спонукання у суспільстві також постають міцним фактором, котрий зумовлює характер діянь і поведінки особи. Узгодженість права і моральності проявляється у переплетінні способів впливу правових і моральних норм на відносини людей у суспільстві. Зростання ролі переконання і виховання веде до того, що звужується сфера кримінального покарання. Злиття права та моральності в теперішньому періоді не означає послаблення примусово-обов'язкового аспекту діяння правових норм. Правові норми повинності для всіх, незважаючи на моральні переконання кожної окремої людини. У разі, що таких переконань не вистачає, аби забезпечити дотримання закону, то державні органи повинні вжити заходів щодо тих людей, котрі не додержуються закону. У першу чергу це стосується осіб, які неодноразово порушували закон [5].

Отже, мораль є підтримкою права, на етапах його сприйняття, виконання функцій та втілення в реальність. Завдяки моральним нормам держава зміцнює прогресивні норми моралі, котрі, зі свого боку, слугують укріпленню моральній репутації права, і у такий спосіб здійснюється покращення і норм моралі, і норм права. Ступінь моральності права зумовлює ступінь справедливості суспільства.

1. Кравчук М. В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: Навчальний посібник. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 247с.
2. Аболіна Т., Надольний І. Мораль // Філософський енциклопедичний словник. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 397. 742 с.
3. Норма права // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін.. 2017. Т. 3 : Загальна теорія права. С. 333.
4. Єлманова О. М. Право та мораль: співвідношення понять в контексті аналізу основних регуляторів суспільних відносин, чинників та наслідків їхнього регуляторного впливу. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 89-94.
5. Гетьман-П'ятковська І. А. Становлення проблеми співвідношення та взаємодії права і моралі в правовій системі України. *Часопис Київського університету права*. 2005.

Самотуга Андрій Валерійович

доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

УКРАЇНА В МІЖНАРОДНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРАВІ

На сьогодні міжнародне право в умовах стрімкого розвитку міждержавних відносин за певними сферами життєдіяльності народів умовно поділяється, орім такої дихотомічної ознаки права, як на приватне та публічне, на підгалузі, серед яких найбільш сформованими за часом виникнення вважаються міжнародне гуманітарне, торгівельне, морське, повітряне, кримінальне, екологічне, космічне тощо. Не обійшли стороною подібні трансформації й інформаційне право, оскільки здійснення інформаційної діяльності, пов'язаної з останніми етапами інформаційної революції із застосуванням електронних засобів комунікації (радіо, телефон, телебачення, інтернет), передбачає її транснаціональність – відсутність національних бар'єрів для інформаційних потоків, фактично - глобалізацію інформаційних правовідносин, що вимагає відповідного правового регулювання.

Незважаючи на те що в науковій літературі відсутнє єдине розуміння предмета міжнародного інформаційного права, а сам термін не є усталеним, це жодним чином не зменшує важливість його теоретичного осмислення. Як зазначають деякі дослідники, вести мову про кодифікацію міжнародного інформаційного права видається малоімовірним у найближчій перспективі внаслідок особливостей цієї галузі міжнародного права [1, с. 19; 2, с. 41].

Більше того, обговорення галузевого статусу міжнародного інформаційного права, в середовищі як вітчизняного, так і зарубіжного наукового співтовариства, ще перебуває на початковому рівні, що певним чином відображає історично сформоване «запізнювання» міжнародно-правового регулювання порівняно із внутрішньодержавним правом. Підтвердженням цієї тези слугує те, що серед структурних елементів міжнародного права переважний вплив мають його принципи, на відміну від